

УДК 343.1

ПРИЗНАЧЕННЯ СУДДІВ НА АДМІНІСТРАТИВНІ ПОСАДИ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Руденко А. В., Трофімов С. А.

**Кримський юридичний інститут Національної юридичної академії України
ім. Я. Мудрого, Сімферополь, Україна**

У статті аналізується процес розвитку процедури призначення суддів на адміністративні посади голови суду та його заступника за період незалежності України. Особлива увага приділяється визначенню відповідності такої процедури нормам Конституції України та вказується на шляхи подолання проблем у означеній царині.

Ключові слова: призначення голів судів, судова реформа, судоустрій, суддівське самоврядування, суди загальної юрисдикції.

На сучасному етапі розвитку демократії в Україні, суттєвих змінах в юридичних засадах нашого суспільства, все більшу роль відіграє розвиток й удосконалення судової влади. Це є одним з найважливіших елементів структури державної влади поряд із законодавчою й виконавчою. Тому проблема призначення суддів на адміністративні посади має бути визнана актуальною.

28.04.1992 р. була прийнята постанова Верховної Ради України «Про Концепцію судово-правової реформи в Україні», з якої розпочалася реформа судової системи України. В цьому документі законодавець намагався визначити майбутню модель судово-правової системи України. Ефективність такої реформи визначає нерозривність зв'язку законодавчого забезпечення її проведення з реальними можливостями відправлення правосуддя в суворій відповідності нормам матеріального й процесуального права. Однак, на сьогодні, ще багато проблем у цій сфері не знайшли свого вирішення.

Питання щодо суб'єкта, який має володіти правом призначати суддів на адміністративну посаду голови суду і його заступника, стоїть в державно-правовій теорії й практиці вже давно. Незважаючи на важливість для ефективного та неупередженого відправлення правосуддя, воно й досі не вирішено. Концепція прямо не дала відповіді на питання призначення суддів на вищезазначені посади, але її положення безсумнівно впливали на порядок такого призначення. Треба відмітити, що це питання має велике значення не лише з наукової, а й з практичної точки зору. Багато уваги приділили йому Онопенко В. В., Пилипчук П. П., Бринцев В. Д., Матолич С. В. та багато інших вчених-юристів й практиків.

У рамках даної статті ми проаналізуємо порядок розвитку процедури призначення суддів на адміністративні посади голови суду та його заступника, визначимо відповідність такої процедури нормам Конституції України та запропонуємо шляхи подолання проблем в означеній сфері.

Із прийняттям Верховною Радою України чинної Конституції України суттєво змінюється підхід до регулювання цих правовідносин. Конституція України поширила й закріпила юрисдикцію судів на всі правовідносини, що виникають у державі. Більше того, суд на кон-

ституційному рівні у ст. 55 визначений як інститут захисту прав і свобод людини й громадянина. Згідно з п.14 ч.1 ст.92 КУ судоустрій, судочинство, статус суддів, засади судової експертизи визначаються виключно законами України. Тому, цілком зрозуміло, що порядок обрання суддів на адміністративні посади може бути врегульований лише законами.

07.02.2002 р. був прийнятий Закон України «Про судоустрій України», який в ч.5 ст. 20, на законодавчому рівні, як того вимагає Конституція, закріпив порядок призначення суддів на адміністративні посади: «Голова суду, заступник голови суду призначаються на посаду строком на п'ять років з числа суддів та звільняються з посади Президентом за поданням Голови Верховного Суду України (щодо спеціалізованих судів – голови відповідного вищого спеціалізованого суду) на підставі рекомендації Ради суддів України (щодо спеціалізованих судів – рекомендації відповідної ради суддів). Призначення на інші адміністративні посади в судах, а також призначення (обрання) на адміністративні посади у Верховному Суді України та звільнення з цих посад здійснюється в порядку, встановленому цим Законом. Суддя може бути звільнений з адміністративної посади (крім адміністративних посад у Верховному Суді України) в порядку, визначеному цією статтею, також за ініціативою Вищої ради юстиції. Призначення судді на адміністративну посаду без додержання вимог цієї статті не допускається». Однак таке положення суперечить Конституції України, адже у відповідності до ч.2 ст.19 КУ органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України. Якщо проаналізувати положення Конституції України, в яких закріплюються повноваження Президента України, можна зробити чіткий висновок стосовно відсутності у нього права призначати суддів на адміністративну посаду голови суду і його заступника. Згідно з п. 31 ст. 106 КУ повноваження Президента України визначаються виключно Конституцією України.

На цю обставину неодноразово вказував й Конституційний Суд України у своїх рішеннях, зокрема у рішенні від 10 квітня 2003 р. № 7-рп/2003 (справа про гарантії діяльності народного депутата України), де вказано, що «повноваження Президента України вичерпно визначені Конституцією України, а це унеможливило прийняття законів, які встановлювали б інші його повноваження (права та обов'язки)», та в рішенні від 7 квітня 2004 р. № 9-рп/2004 (справа про Координаційний комітет), в якому вказано, що повноваження Президента України, як і повноваження Верховної Ради України, визначаються виключно Конституцією України.

Як наголосив Пилипчук П. П., виступаючи 26 червня 2007 р. на VIII позачерговому з'їзді суддів України, участь Президента України у процесі призначення суддів на адміністративні посади і звільнення з цих посад при прийнятті в лютому 2002 р. Закону України «Про судоустрій України» стала результатом компромісу – планувалося віднести це питання до повноважень органів суддівського самоврядування. Не випадково і сьогодні у ст. 116 цього Закону є чинне положення про те, що Рада суддів України вирішує питання щодо призначення суддів на адміністративні посади в судах [1, с.4].

Слід нагадати, що 10 грудня 2003 р. був прийнятий Указ Президента N 1425/2003 «Про Положення про порядок розгляду питань щодо призначення суддів на адміністративні посади в судах загальної юрисдикції (крім адміністративних посад у Верховному Суді України) та звільнення з цих посад». Відповідно до цього Положення судді призначалися на адміністра-

тивні посади Президентом України. Подання щодо призначення судді на адміністративну посаду Президентом вносив Голова Верховного Суду України (голова відповідного вищого спеціалізованого суду) після прийняття Радою суддів України (радою суддів спеціалізованого суду) рішення про надання рекомендації на таке призначення. Пропозиції щодо кандидатур суддів на адміністративні посади в судах загальної юрисдикції вносять: голова апеляційного суду – голові Верховного Суду України щодо кандидатур на адміністративні посади в місцевих загальних судах; голова апеляційного спеціалізованого суду – голові відповідного вищого спеціалізованого суду щодо кандидатур на адміністративні посади в місцевих господарських, адміністративних судах; голова вищого спеціалізованого суду – Голові Верховного Суду України щодо кандидатур на адміністративні посади у вищому спеціалізованому суді. Подання про звільнення судді з адміністративної посади вносить Президентом України Голова Верховного Суду України за рекомендацією Ради суддів України (щодо спеціалізованих судів – голова вищого спеціалізованого суду за рекомендацією відповідної ради суддів) або Вища рада юстиції.

11.09.2006 р. Президент України приймає Указ N 747 «Про внесення змін до Указів Президента України від 10 грудня 2003 року N 1425 і від 30 червня 2004 року N 697», в якому було встановлено, що у Верховному Суді України та вищих спеціалізованих судах за поданнями голів апеляційних судів формується резерв кандидатів на заміщення адміністративних посад у судах загальної юрисдикції. Суддя не може бути призначений на адміністративну посаду в суді до закінчення шестимісячного строку перебування у резерві. Списки резерву кандидатів на заміщення адміністративних посад у судах загальної юрисдикції надсилаються до Секретаріату Президента України для проведення спеціальної перевірки відомостей, що подають кандидати на адміністративні посади в судах. Відомості підлягають спеціальній перевірці за наявності письмової згоди на це кандидата на посаду. В разі відсутності такої згоди спеціальна перевірка не провадиться, а питання про призначення даної особи на відповідну посаду не розглядається. Спеціальна перевірка здійснюється у місячний строк за дорученням Глави Секретаріату Президента України відповідним структурним підрозділом Секретаріату Президента України за участю Державної податкової адміністрації України, Міністерства внутрішніх справ України і Служби безпеки України.

Із прийняттям 12.03.2007 р. Указу Президента України N 190 «Про внесення зміни до Указу Президента України від 10 грудня 2003 року N 1425», пункт 12 Указу N 1425 було доповнено абзацом наступного змісту: «У разі звільнення судді з адміністративної посади (голова, перший заступник, заступник голови суду) з підстав, зазначених в абзаці першому цього пункту (в разі закінчення строку повноважень на цій посаді, припинення повноважень на посаді судді, переведення на роботу на посаді судді до іншого суду, грубого порушення посадових обов'язків або відмови судді займати адміністративну посаду), Президент України призначає на період до призначення судді на таку посаду в порядку, передбаченому частиною п'ятою статті 20 Закону України «Про судоустрій України», виконуючим обов'язки голови – першого заступника або одного із заступників голови суду, а за їх відсутності чи в разі призначення виконуючим обов'язки першого заступника, заступника голови – одного із суддів цього суду». 23.03.2007 р. Указом Президента України N 240 вищезазначений пункт було викладено в новій редакції: «У разі звільнення судді з адміністративної посади з підстав, зазначених в абзаці першому цього пункту, Президент України призначає на період до призна-

чення судді на таку посаду в порядку, передбаченому частиною п'ятою статті 20 Закону України «Про судоустрій України», виконуючим обов'язки голови одного із заступників голови суду або суддів цього суду». Рада суддів України, Голова Верховного Суду України неодноразово зверталися до Президента України з проханням скасувати ці процедури. Так, 20 квітня 2007 р. Рада суддів України прийняла Звернення до Президента України Ющенка В. А. [2], в якому зазначила, що реалізація новел, які були внесені Указами Президента від 11.09.2006 N 747, 12.03.2007 N 190 та 23.03.2007 N 240, викликала занепокоєння в органах суддівського самоврядування, діяльність яких має утверджувати незалежність суду, забезпечувати захист від втручання в судову діяльність. Особливу стурбованість викликає реалізація змін, внесених до зазначеного Положення Указом Президента України від 23 березня 2007 р. № 240, яким передбачено право Президента одноособово, без участі голів відповідних судів та органів суддівського самоврядування, призначати виконуючих обов'язки голів судів. При цьому, всупереч Указу, за спрощеною процедурою відбулися призначення не тільки виконуючих обов'язки голів судів, а й їх заступників. На думку членів Ради суддів України, запроваджений зазначеним Указом Президента України порядок вирішення важливих питань з організації роботи судів не узгоджується з вимогами частини п'ятої статті 20, а також статей 24, 28, 41, 103, 111, 116 Закону України «Про судоустрій України». Рада суддів України, як вищий орган суддівського самоврядування, вбачає у встановленому Президентом України порядку призначення суддів на адміністративні посади в судах неправомірне усунення її та рад суддів спеціалізованих судів від визначених законом повноважень. У спільній заяві Президії Верховного суду України та Президії Ради суддів України від 21 травня 2007 р. [3, с. 7] зазначено, що бракує належної юридичної обґрунтованості окремим рішенням Президента України, які стосуються організації діяльності судової влади. Зокрема, йдеться про Укази від 11.09.2006 N 747, 12.03.2007 N 190 та 23.03.2007 N 240, якими, всупереч положенням Конституції України та Закону України «Про судоустрій України», регламентовано повноваження Голови Верховного Суду, голів вищих спеціалізованих судів, Ради суддів України та інших органів суддівського самоврядування і запроваджено не передбачені законом процедури призначення суддів на адміністративні посади в судах загальної юрисдикції.

Нагадаємо, що 10 травня 2006 р. Указом Президента №361/2006 прийнята «Концепція вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів». У концепції висловлюється пропозиція щодо запровадження порядку, за яким адміністративні посади в судах займатимуть судді, призначені органами суддівського самоврядування на строк, визначений законом, але не більше ніж на два строки підряд. Автори Концепції пропонують обирати голову суду та його заступника зборами суддів відповідного суду, територіальною радою суддів або іншим органом суддівського самоврядування залежно від рівня суду та кількості суддів у ньому.

26 травня 2006 р. Рада суддів України прийняла Заяву «Про концептуальні підходи Ради суддів України до подальшого здійснення судово-правової реформи в Україні» [4], в якій було відмічено, що Рада суддів України підтримує ідею розроблення і затвердження Концепції подальшого здійснення судово-правової реформи в Україні, оскільки Концепція, затверджена Постановою Верховної Ради України від 28 квітня 1992 р. № 2296-ХІІ, втратила значення програмного документа, а заходи законодавчого органу в напрямі розбудови судової влади та судочинства відзначаються непослідовністю й суперечливістю. Серед головних проблем, що

потребують першочергового вирішення, названі: необхідність удосконалення законодавства, яке регулює добір і навчання суддівських кадрів; призначення й обрання суддів; призначення їх на адміністративні посади; заохочення та притягнення до відповідальності.

Вищезгадана процедура призначення суддів на адміністративні посади суттєво змінюється із прийняттям Конституційним Судом України рішення від 16 травня 2007 р. по справі N 1-6/2007 за конституційним поданням Вищої ради юстиції про офіційне тлумачення положення ч. 5 ст. 20 Закону України «Про судоустрій України» (справа про звільнення судді з адміністративної посади), в якому зазначено, що положення ч.5 ст. 20 Закону України «Про судоустрій України», відповідно до якого голова суду, заступник голови суду призначаються на посаду та звільняються з посади Президентом України, не відповідає Конституції України (є неконституційним) та рекомендовано Верховній Раді України невідкладно в законодавчому порядку врегулювати питання про призначення судді на посаду голови суду, заступника голови суду та звільнення його з цієї посади.

Беручи до уваги рекомендації Конституційного Суду України, 30 травня 2007 р. Верховна Рада України приймає Постанову «Про тимчасовий порядок призначення суддів на адміністративні посади та звільнення з цих посад», якою постановила тимчасово, до законодавчого врегулювання, запровадити наступний порядок призначення суддів на адміністративні посади та звільнення з цих посад: голова суду, заступник голови суду (крім Голови Верховного Суду України та заступників Голови Верховного Суду України) призначаються на посаду строком на п'ять років із числа суддів відповідного суду та звільняються з посади Вищою радою юстиції на підставі рекомендації Ради суддів України (а щодо спеціалізованих судів – відповідної ради суддів); Голови Верховного Суду України (а щодо спеціалізованих судів – голови відповідного вищого спеціалізованого суду); зборів суддів відповідних судів; а також члена Вищої ради юстиції. Однак, слід зауважити, що постанова Верховної Ради України не може вважатися законодавчим актом, а отже, була порушена імперативна норма, передбачена п. 14 ч. 1 ст. 92 Конституції.

У той же день Печерський районний суд м. Києва прийняв Ухвалу за клопотанням Волкова О. Ф. про визнання незаконною та скасування Постанови Верховної Ради України від 30 травня 2007 року «Про тимчасовий порядок призначення суддів на адміністративні посади та звільнення з цих посад», якою зупинив її дію.

31 травня 2007 р. Рада суддів України прийняла рішення № 50 «Щодо призначення суддів на адміністративні посади в судах загальної юрисдикції та звільнення з цих посад» [5], яким, до врегулювання цього питання в законодавчому порядку, взяла на себе відповідальність за призначення суддів на посади голів, заступників голів судів загальної юрисдикції та звільнення з цих посад (крім адміністративних посад у Верховному Суді України) та врегулювала процедуру таких призначень. Так, Рада суддів України призначає строком на п'ять років на посади голів, заступників голів загальних судів та звільняє з цих посад (крім випадків закінчення п'ятирічного строку перебування на відповідних адміністративних посадах) за поданням Голови Верховного Суду України; голів вищих спеціалізованих судів – за поданням Голови Верховного Суду України на підставі рекомендації відповідної ради суддів, а інших голів та заступників голів спеціалізованих судів – за спільним поданням Голови Верховного Суду України та голови відповідного вищого спеціалізованого суду на підставі рекомендації відповідної ради суддів. Обґрунтовуючи прийняте 31 травня 2007 р. рішення Ради суддів

України № 50, Пилипчук П. П. вказав, що 1 червня 2007 р. закінчувалися повноваження більше ніж 300 голів і заступників голів судів загальної юрисдикції. Зволікання з призначенням суддів на вакантні посади до законодавчого врегулювання цього питання могло призвести до дестабілізації судової системи, ускладнень в організаційному керівництві діяльністю судів, а отже – до погіршення стану правосуддя в державі та захисту конституційних прав і свобод людини та громадянина. Рада суддів України була поставлена в умови, коли було необхідно терміново знайти конституційний і законний вихід із ситуації, не дати втягнути суди у політичне протистояння, запобігти заподіянню непоправної шкоди авторитету правосуддя і держави [1, с.5].

У відповідь, 1 червня 2007 р. Верховна Рада України прийняла Постанову «Про Заяву Верховної Ради України з приводу спроби присвоєння Радою суддів України владних повноважень щодо призначення суддів на адміністративні посади та звільнення з цих посад», у якій постановила: вважати не чинними «Порядок призначення суддів на адміністративні посади в судах загальної юрисдикції та звільнення з цих посад», затверджений рішенням Ради суддів України від 31 травня 2007 р., та всі рішення Ради суддів України про призначення суддів на адміністративні посади в судах загальної юрисдикції й звільнення з цих посад, прийняті відповідно до цього порядку, а також рекомендувала Генеральній прокуратурі України невідкладно дати правову оцінку факту присвоєння Радою суддів України владних повноважень щодо призначення суддів на адміністративні посади та звільнення з цих посад.

08.06.2007 р. Верховна рада України прийняла Постанову «Про утворення Тимчасової слідчої комісії Верховної Ради України з питань з'ясування обставин прийняття Радою суддів України рішення про призначення суддів на адміністративні посади та звільнення з цих посад», в якій вирішила утворити Тимчасову слідчу комісію і доручити їй перевірити дотримання Радою суддів України законодавства України при підготовці та прийнятті рішення про призначення суддів на адміністративні посади та звільнення з цих посад.

Головуючий 15 червня 2007 р. на засіданні Верховної ради України О.Мороз, поставив питання про включення до порядку денного і розгляду законопроекту № 3586 «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій України» (щодо призначення суддів на адміністративні посади)». 247 голосами «за» Верховна Рада України прийняла цей закон. Закон повністю дублює положення Постанови Верховної Ради України від 30 травня 2007 р. «Про тимчасовий порядок призначення суддів на адміністративні посади та звільнення з цих посад». Президент України закон не підписав, адже він був прийнятий після завершення строку повноважень Верховної Ради України. Коментуючи ці події, Онопенко В. сказав, що, не зважаючи на обурення суддівської спільноти та юридичної громадськості, депутати 15 червня все ж голосують за закон, який є аналогічним за змістом до постанови N 1098-V від 30 травня 2007 р. Цікаво, що таке важливе для організації діяльності судів питання було розглянуте в пожежному порядку – весь процес із моменту включення проекту до порядку денного до його прийняття вклався у 10 хвилин [6].

Під час VIII позачергового з'їзду суддів України 26 червня 2007 р. було прийнято рішення «Про рішення Ради суддів України від 31 травня 2007 року № 50 «Щодо призначення суддів на адміністративні посади в судах загальної юрисдикції та звільнення з цих посад» [7]. З'їзд вирішив визнати рішення Ради суддів України таким, що базується на положеннях Конституції та законів України, правових принципах організації діяльності судів та здійснення

суддівського самоврядування. Також Раді суддів України було доручено продовжувати призначати суддів на посади голів, заступників голів суддів загальної юрисдикції та звільняти з цих посад у встановленому порядку до належного врегулювання цього питання законодавством України відповідно до Конституції. Раді суддів України разом з Верховним Судом України було запропоновано розробити пропозиції, спрямовані на удосконалення Конституції та законів України щодо судоустрою (у тому числі щодо призначення суддів на адміністративні посади та звільнення з цих посад), судочинства та статусу суддів.

27.06.2007 р. Верховна Рада України заслухала попередній звіт Тимчасової слідчої комісії Верховної Ради України з питань з'ясування обставин прийняття Радою суддів України рішення про призначення суддів на адміністративні посади та звільнення з цих посад та прийняла Постанову «Про попередній звіт Тимчасової слідчої комісії Верховної Ради України з питань з'ясування обставин прийняття Радою суддів України рішення про призначення суддів на адміністративні посади та звільнення з цих посад». Заслухавши та обговоривши попередній звіт Тимчасової слідчої комісії, Верховна Рада України прийняла рішення звернутися до Ради суддів України з пропозицією переглянути прийняте нею за межами її повноважень рішення від 31 травня 2007 року N 50, а також прийняті на його основі наступні рішення про призначення суддів на адміністративні посади в судах загальної юрисдикції та звільнення з цих посад. Комітету Верховної Ради України з питань правосуддя з урахуванням матеріалів Тимчасової слідчої комісії було рекомендовано звернутися до Вищої ради юстиції щодо порушення суддею Верховного Суду України Онопенком В. В. присяги судді.

Черговий етап протистояння між різними гілками влади з цього питання розгорнувся восени 2008 року. Так, 21.10.2008 р. Президія Ради суддів України прийняла звернення до Президента України та до суддів України в яких вказала, що чергова політична криза вкотре загострила руйнівні процеси у сфері правосуддя. Конкретними виявами порушення конституційних засад здійснення правосуддя, гарантій самостійності судів і незалежності суддів стали, насамперед, видані Президентом України в жовтні 2008 року низка указів, якими без наведення підстав, передбачених Конституцією і законами України, та у не передбаченому законом порядку здійснювалися призначення на суддівські посади та звільнення з цих посад, створення та ліквідація судів, переведення суддів із одних судів у інші, призначення на адміністративні посади в судах та звільнення з цих посад. Указами від 15 жовтня 2008 року N 932/2008 "Про відновлення деяких указів Президента України" та N 933/2008 «Про визнання таким, що втратив чинність, Указу Президента України від 24 квітня 2007 року N 338» фактично зроблено спробу поновити на посаді голови Печерського районного суду міста Києва колишнього голову цього суду Колесниченка В. М. та відповідно звільнити з неї чинного голову суду Отрош І. О. [8].

На ІХ (черговому) з'їзді суддів України 14.11.2008 року було прийнято рішення «Про стан організації та діяльності судової влади і виконання рішень VII чергового та VIII позачергового з'їздів суддів України» [9], в якому суддівський корпус визнав юридично обґрунтованою і такою, що відповідає інтересам правосуддя в нинішній ситуації в країні, діяльність Ради суддів України щодо вжиття цілеспрямованих системних заходів із забезпечення самостійності судів і незалежності суддів, їх правового та соціального захисту, вирішення питань організаційного та кадрового забезпечення діяльності судів, призначення суддів на адміністративні посади в судах загальної юрисдикції. Також делегати з'їзду визнали, що законодавче закріп-

лення механізму призначення голів судів загальної юрисдикції та їх заступників саме Радою суддів України відповідатиме Конституції України та Закону України «Про судоустрій України», міжнародним стандартам незалежності суддів, підвищить роль органів суддівського самоврядування у вирішенні питань внутрішньої організації судової влади, сприятиме підвищенню відповідальності суддів, які займають адміністративні посади. Доручили Раді суддів України на підставі її рішення від 31 травня 2007 р. № 50 та рішення VIII позачергового з'їзду суддів України від 26 червня 2007 р. «Про рішення Ради суддів України від 31 травня 2007 р. № 50 «Щодо призначення суддів на адміністративні посади в судах загальної юрисдикції та звільнення з цих посад» продовжувати здійснювати призначення суддів на посади голів, заступників голів судів загальної юрисдикції та звільняти з таких посад (крім адміністративних посад у Верховному Суді України) у встановленому порядку до належного законодавчого врегулювання цього питання.

З'їзд доручив Раді суддів України, з урахуванням пропозицій, висловлених делегатами з'їзду суддів, у взаємодії з органами суддівського самоврядування підготувати пропозиції щодо законопроектів про реформування судової системи і судочинства, підвищення статусу суддів, та підготувати пропозиції щодо внесення змін до Закону України «Про Вищу раду юстиції» з метою приведення його положень щодо компетенції з питань призначення професійних суддів, а також представництва суддів у цьому органі у відповідність до європейських і світових стандартів стосовно самостійності і незалежності судової влади. З'їзд суддів висловив критику щодо законопроектів про судоустрій та статус суддів, які знаходяться на розгляді у Верховній Раді України та доручив голові Ради суддів України звернутися до Верховної Ради України з цього приводу.

4 лютого 2009 р. у Верховній Раді України було зареєстровано проект Постанови Верховної Ради України №4015 «Про скасування постанов Верховної Ради України від 30 травня 2007 р. № 1098-V «Про тимчасовий порядок призначення суддів на адміністративні посади та звільнення з цих посад» та від 1 червня 2007 р. № 1118-V «Про Заяву Верховної Ради України з приводу спроби присвоєння Радою суддів України владних повноважень щодо призначення суддів на адміністративні посади та звільнення з цих посад». У пояснювальній записці до законопроекту автори відзначають, що вказані постанови суперечать ч.2 ст. 8, ч. 2 ст. 19, п. 14 ч.1 ст. 92, ст. 131 Конституції України, положенням ч.5 ст. 20 Закону України «Про судоустрій України».

Виступаючи на парламентських слуханнях про стан правосуддя, що відбулися 18 березня 2009 р., Голова Верховного Суду України Онопенко В. звернув увагу на проблеми формування суддівського корпусу та призначення суддів на адміністративні посади. Онопенко В. жорстко розкритикував проект закону про «Про судоустрій і статус суддів» та його положення, що стосуються порядку призначення суддів на адміністративні посади, направлені, на його думку, на встановлення тотального неправового контролю над судами. Також Голова Верховного Суду України відмітив, що найбільш оптимальним і вже перевіченим часом варіантом є здійснення такого призначення Радою суддів України – вищим органом суддівського самоврядування, органом колективним, абсолютно аполітичним, нікому не підпорядкованим, який практично виключає протиправний вплив на суддів. Він звернув увагу присутніх на те, що виконання Радою суддів цієї функції впродовж майже двох років ні в кого не викликало

будь-яких претензій у необ'єктивності, впливі чи втручанні. Непокоїть це лише тих, хто прагне здійснити політико-комерційне «поглинання» судової системи.

Підсумовуючи вищенаведене, необхідно зазначити, що на сьогодні вже встигли сформуватися такі основні варіанти призначення суддів на адміністративні посади: – призначення Президентом України; – призначення Президентом за погодженням комітету Верховної Ради України з питань правової політики; – призначення міністром юстиції; – призначення Вищою радою юстиції. Основна мотивація прихильників таких підходів до вирішення проблеми – необхідність позбавити організаційних повноважень судову гілку влади, щоб не відбувалося зловживань та узурпації влади, натомість щоб судді займалися виключно відправленням правосуддя.

Суддівський корпус принципово не погоджується з такою позицією, вважаючи неможливим зовнішнє втручання в діяльність (в тому числі і організаційну) судової гілки влади ні законодавчої, ні виконавчої гілок, та у відповідь пропонує свої варіанти призначення на такі посади: – призначення Радою суддів України; – призначення Радою суддів України з залученням рад суддів областей (після їх створення) стосовно місцевих судів; – призначення колективами судів (загальними зборами, у випадку з вищими судами – пленумами цих судів) [10]. Отже, із прийняттям 16 травня 2007 року Конституційним Судом України рішення щодо визнання неконституційними положень частини 5 статті 20 Закону України «Про судoustрій», фактично був створений пробіл в механізмі призначення суддів на адміністративні посади. У законодавстві встановлений порядок призначення, суб'єкти, з ініціативи яких розглядається питання про призначення й зняття з посади голови суду і його заступника, зазначені суб'єкти, за поданням яких призначаються й звільняються з посади судді, але не визначений орган державної влади чи посадова особа, яка безпосередньо має повноваження стосовно призначення й звільнення суддів з таких посад. Як вже зазначалося, згідно з п. 14 ч.1 ст. 92 Конституції України даний пробіл може бути усунутий виключно в законодавчому порядку.

Стосовно рішення Ради суддів України від 31 травня 2007 р. № 50 «Щодо призначення суддів на адміністративні посади в судах загальної юрисдикції та звільнення з цих посад», яким, до врегулювання цього питання в законодавчому порядку, вона взяла на себе відповідальність за призначення суддів на посади голів, заступників голів судів загальної юрисдикції та звільнення з цих посад, то слід зазначити, що на той момент воно було доцільним. Якщо ж розглядати це питання з погляду законності такого призначення то, на нашу думку, таке положення не відповідає вимогам вітчизняного законодавства. Це суперечить Конституції України, а саме ч. 2 ст. 19, відповідно до якої органи державної влади, а також органи місцевого самоврядування зобов'язані діяти тільки на підставі, у межах повноважень і способом, які передбачені Конституцією й законами України. Але, як ми вже говорили, питання про призначення голів судів та їх заступників на законодавчому рівні не врегульовано. На даний момент Конституція й Закони України не наділяють жоден з органів державної влади такими повноваженнями. Отже, Рада суддів України, як орган суддівського самоврядування, не може на законних підставах призначати суддів на адміністративні посади.

У Концепції вдосконалення судової влади зроблений акцент на введенні порядку, відповідно до якого адміністративні посади в судах повинні займати судді, призначені органами суддівського самоврядування. Цю позицію варто підтримувати за умови внесення змін у чинне законодавство. На даний момент вона ґрунтується на ч. 2 ст. 130 Конституції України,

у якій закріплюються положення про те, що для вирішення питань внутрішньої діяльності судів існує суддівське самоврядування. Правовою основою цієї позиції також слугує ч. 2 ст. 102 і ч. 1 ст. 103 Закону України «Про судоустрій України».

Аналізуючи такі міжнародно-правові документи з питань судоустрою, як наприклад Рекомендації Комітету Міністрів Ради Європи від 13 жовтня 1994 року № (94)12 «Незалежність, дієвість і роль суддів» [11], необхідно відзначити, що орган, який приймає рішення щодо кар'єри суддів, повинен бути незалежним від уряду та інших адміністративних органів.

Відповідно до п. 4 ч. 5 ст. 116 Закону України «Про судоустрій України», Рада суддів України вирішує питання щодо призначення суддів на адміністративні посади в судах у випадках і порядку, передбачених Законом України «Про судоустрій України». У зв'язку з цим, можна зробити висновок, що Рада суддів України хоча і не на підставі закону виконує дані повноваження, але до врегулювання зазначеного питання на законодавчому рівні – це логічний варіант. Важливим фактором є те, що рішення Ради суддів може бути скасовано тільки з'їздом суддів України, що унеможливило вплив державних органів на діяльність Ради суддів.

На нашу думку, в умовах реформування національної системи судоустрою нормативно-правові акти, які регламентують діяльність судової влади, не відповідають реаліям сучасної ситуації в нашій державі. Необхідно провести серйозні заходи з метою підвищення якості роботи органів судової влади й забезпечення прозорості процедури формування судових органів. Підсумовуючи вищевикладене, можна зробити висновок, що за умови законодавчого врегулювання даного питання, єдиним уповноваженим на здійснення функції призначення суддів на адміністративні посади, повинен бути суб'єкт від гілки судової влади. Зазначений порядок забезпечить незалежність даної процедури від інших органів влади й виключить можливість узурпації декількох напрямків влади в одних руках.

Перелік літератури

1. Пилипчук П. П. Про стан виконання в державі Конституції і законів України щодо забезпечення самостійності судів та незалежності суддів / П. П. Пилипчук // Вісник Верховного Суду України. – 2007. – 7 (83). – С. 3-7.
2. Звернення Ради суддів України до Президента України В. А. Ющенка від 20 квітня 2007 р. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.scourt.gov.ua/clients/vs.nsf/0/AA1AFE91AB1A97F4C32572CA00484923?OpenDocument&CollapseView&RestrictToCategory=AA1AFE91AB1A97F4C32572CA00484923&Count=500&>.
3. Заява Президії Верховного Суду України та президії Ради суддів України від 21 травня 2007 р. // Вісник Верховного Суду України. – 2007. – 6 (82). – С. 7.
4. Про концептуальні підходи Ради суддів України до подальшого здійснення судово-правової реформи в Україні: Заява Ради суддів України від 26 травня 2006 р. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.scourt.gov.ua/clients/vs.nsf/0/C8B67D5910994B8CC3257187002AD930?OpenDocument&CollapseView&RestrictToCategory=C8B67D5910994B8CC3257187002AD930>.
5. Щодо призначення суддів на адміністративні посади в судах загальної юрисдикції та звільнення з цих посад: Рішення Ради суддів України від 31 травня 2007 року № 50. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.scourt.gov.ua/clients/vs.nsf/0/2B0C97C50F8670D3C32572F0004A6A4E?OpenDocument&CollapseView&RestrictToCategory=2B0C97C50F8670D3C32572F0004A6A4E&Count=500&>.
6. Онопенко В. Такого відвертого тиску, такого брутального, нахабного втручання в діяльність судів, як тепер, не було ніколи / В. Онопенко // Дзеркало тижня. – 06.23.2007 р. – № 24. – С. 2
7. Про рішення Ради суддів України від 31 травня 2007 року № 50 "Щодо призначення суддів на адміністративні посади в судах загальної юрисдикції та звільнення з цих посад": Рішення VIII позачергового з'їзду суддів України від 26 червня 2007 р. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://www.scourt.gov.ua/clients/vs.nsf/0/297B2BE63F5E8542C325730F001D8728?OpenDocument&CollapseView&RestrictToCategory=297B2BE63F5E8542C325730F001D8728>.

8. Звернення президії Ради суддів України до Президента України від 21 жовтня 2008 року. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://www.viaduk.net/clients/vs.nsf/0/55FADE3EBD4F1F24C2257513003CB72D>.

9. Про стан організації та діяльності судової влади і виконання рішень VII чергового та VIII позачергового з'їздів суддів України: Рішення чергового IX з'їзду суддів України від 14 листопада 2008 р. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://www.viaduk.net/clients/vs.nsf/0/8EF7C71015DB852CC225751400347799?OpenDocument&CollapseView&RestrictToCategory=8EF7C71015DB852CC225751400347799&Count=500&>.

10. Пасенюк О. Головне визначити, кого призначити на адмінпосади, а не яким чином це робити! / О. Пасенюк : [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://www.vasu.gov.ua/ua/imp_sub.html?_m=publications&_t=rec&id=561.

11. Рекомендація N (94) 12 "Незалежність, дієвість та роль суддів": Рекомендації Комітету Міністрів Ради Європи від 13.10.1994 р. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=994_323.

Руденко А. В., Трофімов С. А. Назначение судей на административные должности: проблемы и пути их решения / А. В. Руденко, С. А. Трофімов // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. – 2009. – Серия: Юридические науки. – Т. 22 (61), № 2. – С. 216-226.

В статье анализируется процесс развития процедуры назначения судей на административные должности председателя суда и его заместителя в период независимости Украины. Особое внимание уделяется определению соответствия такой процедуры нормам Конституции Украины и указывается на пути преодоления проблем в данной сфере.

Ключевые слова: назначение председателей судов, судебная реформа, судостроительство, судебское самоуправление, суды общей юрисдикции.

Rudenko A., Trofimov S. Appointment of judges to administrative posts: problems and ways of their decision / A. Rudenko, S. Trofimov // Scientific Notes of Tavrida National V. I. Vernadsky University. – Series: Juridical sciences. – 2009. – Vol. 22 (61), № 2. – P. 216-226.

In article development of an appointment procedure of judges on administrative posts of the chairman of the court and its assistant in independence of Ukraine is analyzed. The special attention is given to definition of conformity of such procedure to norms of the Constitution of Ukraine and it is underlined ways of overcoming of problems to the given sphere.

Keywords: appointment of chairmen of the courts, judicial reform, the device of courts, judicial self-management, courts of law.

Надійшла до редакції 25.09.2009 р.